

Boros Eszter – Sándor Nóra Anna

**A sino-európai kapcsolatrendszer déli vetülete – nagyhatalmi érdekszférák
kereszttüzeiben a mediterrán államok**

Naponta sok szó esik Peking és Washington kapcsolatáról, sőt Kína és az Európai Unió viszonyáról is gyakran olvashatunk. Ezen belül ugyanakkor már jellemzően kevesebb figyelem jut az EU déli részének, pedig az ottani tagállamok – különösen a nagyméretű olasz és spanyol gazdaságok – is lényeges szerepet játszanak az EU–Kína-kapcsolatok formálásában. Ezek az országok jellemzően a gazdasági nehézségek és a különböző szövetségi érdekek közepette igyekeznek megtenni a legoptimálisabb lépéseket, és törekvésük az eurázsiai partnerség erősítésére érdekes fordulatokat eredményez az Unió egészének geopolitikai helyzetét tekintve is.

Cikkünkben a közelmúlt fejleményeit vesszük számba négy déli tagállam esetén. Az elemzésnek külön apropót ad az EU és Kína között 2020. december végén létrejött **befektetési megállapodás**, a **Comprehensive Agreement on Investment (CAI)**, amely eddig nem látott mértékben megnyithatja a kínai belső piacot az EU vállalatai előtt. A megegyezés és annak időzítése azonban az unión – és benne a dél-európai országokon belül is – ellentétes reakciókat váltott ki: míg **Spanyolország, Olaszország, Belgium és Lengyelország** kritikával illették a német kancellárt a megállapodás sürgetése miatt, addig **Portugália** arra hívta fel a figyelmet, hogy botorság lenne a megállapodást az Egyesült Államok aggályai miatt blokkolni. Mindez jól tükrözi a 21. századi **geopolitikai realitásokat**, amelyben a dél-európai államok (is) vékony jégen táncolnak a Kínával és az atlanti szövetséggel kapcsolatos érdekeiket illetően.

Olaszország: navigáció a szövetségek és a gazdasági érdekek között

Olaszország az utóbbi években érdekes utat járt be a Kínához való közeledés, az eurázsiai együttműködés erősítése és az atlanti szövetség megtartásának törekvései között. **A külpolitikai manőversorozatot főképp a belpolitikai változások magyarázzák.** 2018 óta Rómában immár a harmadik kormány alakult meg Mario Draghi, az Európai Központi Bank volt elnöke vezetésével. A korábbi két kabinet közül az első, a „rendszerellenes” Öt Csillag Mozgalmat is magában foglaló kormány

kezdett Peking felé orientálódni. **Róma 2019-ben csatlakozott Kína stratégiai projektjéhez, az „Egy Övezet, Egy Út”** (Új Selyemút, Belt and Road Initiative, BRI) **kezdeményezéséhez.** A Nyugaton nagy port kavart lépést a remélt gazdasági előnyök motiválták. A 2010-es évtized lesújtó növekedési teljesítményével a háta mögött az olasz vezetés **a kínai tőkében látott kitörési lehetőséget.** Az „Egy Övezet, Egy Út” keretében összesen 2,8 milliárd USD értékű projektekről állapodtak meg, ami felér az elmúlt 20 évben Olaszországba érkezett kínai beruházások (20 milliárd USD) 14%-ával.

A két ország kooperációjának az első COVID-hullám időszaka is kedvezett, amikor **az olasz közvélemény szimpátiával fogadta a Pekingtől kapott gyors segítséget** (védőeszköz-szállítmányok, részben adományok). Ekkortájt azonban már kissé „más szelek fújnak” Rómában, az Öt Csillag Mozgalom új koalíciós partnere, a Demokrata Párt (PD) ugyanis a **hagyományos atlantista irányvonalat** követte. Az „Egy Övezet, Egy Út” kezdeményezéshez való csatlakozást követően **az amerikai diplomácia is mozgásba lendült,** és sikeres erőfeszítései nyomán a kínai vállalatok lényegében kiszorultak az olasz 5G-fejlesztésekből.

Idén februárban Mario Draghi többpárti, technokrata jellegű kormányt alakított, amely elsősorban az uniós helyreállítási alap forrásainak felhasználására összpontosít majd. Az új kabinet így várhatóan szintén **igyekszik kiegyensúlyozni viszonyrendszerét** a nyugati szövetség és a kínai gazdasági kapcsolatok között. Róma és Peking közeledése középtávon azon múlik majd, **hogyan viszonyul egymáshoz az EU-ból és a Kínából érkező gazdasági impulzusok nagyságrendje.**

Görögország: a kínai együttműködés kézzelfoghatóbb előnyei

Olaszországhoz hasonlóan Görögország is a 2010-es évtized nagy kárvallottja volt. A 2015-ben kormányra került radikális baloldali Syriza a gazdasági válság kezelésében, az infrastruktúra megújításában kiemelten számított a kínai tőkére. **2018-ban az ország csatlakozott az „Egy Övezet, Egy Út” kezdeményezéshez, 2019-ben pedig a 17+1 Kína–Kelet-Közép-Európa-együttműködéshez.** Athén a **pireuszi kikötő** révén kulcsszerepet játszik az Új Selyemútban, és **a tengeri csomópont fejlesztését rendszerint a sikeres együttműködés példájának tekintik.** (Ellentétben a trieszti kikötő eddigi esetével, ahol a kínai és az olasz fél közötti nézeteltérések miatt tényleges beruházásokra még nem került sor.)

A Kínával való kooperáció a jobbközép Új Demokrácia 2019-es választási győzelmét követően is fennmaradt. Érdekes ugyanakkor figyelembe venni, hogy **Athén csak az atlanti tömbre támaszkodhat a rivális Törökországgal fennálló feszültség kezelésében**, a Nyugattal ápolta baráti viszony pedig gátakat szab a kínai közeledésnek. Jó példa erre, hogy a Huawei ellen lobbizó amerikai diplomácia Athénban is nyitott ajtókra talált.

A nyugati és kínai reláció közötti egyensúlyozást tehát Görögország sem kerülheti el. **Rómához képest viszont Athén helyzete valamivel egyszerűbbnek tűnik.** Egyrészt – az ország kis méretéből és periferikus elhelyezkedéséből adódóan – nagyobb tér nyílik a manőverezésre, másrészt a kínai gazdasági együttműködés előnyei is kézzelfoghatóbbnak mutatkoznak. **Peking így hosszabb távon is a stabilabb EU-s partnerek között tarthatja számon Görögországot.**

Spanyolország: megfontolt közeledés a távol-keleti óriáshoz

A spanyol külpolitika legfőbb célkitűzése **Kínát illetően a gazdasági kapcsolatok erősítése** volt az elmúlt 10 évben. A kínaiak részéről „**legkiválóbb európai barátként**” említett dél-európai ország a 2008-2009-es gazdasági és pénzügyi válság idején számíthatott Kína gazdasági segítségére is és a spanyol adósság mintegy 12%-át vásárolta meg az ázsiai állam. A jelenlegi **trendeket** vizsgálva azonban úgy tűnik, hogy azok az idők, amikor Spanyolország volt Kína legjobb barátja az EU-n belül, mára már elmúltak. A dél-európai ország számára azonban Kína jelentős **befektetői partner** annak ellenére, hogy 2020. decemberi adatok alapján az ázsiai ország FDI-állománya közel **18,8 milliárd EUR**, amely mindössze a negyede az Egyesült Államok **87,6 milliárd EUR** összegű állományának.

Spanyolország **óvatos optimizmussal** tekint a kínai **Új Selyemút** projektre, amelyhez mindezidáig formálisan nem csatlakozott. Belpolitikai szinten sincs azonban teljes egyetértés a kínai megaprojektről: bár a kormány elutasította az „Egy Övezet, Egy Út” programban való részvételt, a spanyol kommunista párt (**PCE**) szorgalmazza az együttműködés fokozását Kínával a projekt keretei között. Kardinális kérdésnek bizonyul az **5G**-hálózat fejlesztése, amely miatt Spanyolország az EU-n kívüli egyik legfőbb szövetségesétől, az **Egyesült Államoktól** már kapott egy figyelmeztetést: az USA óva intette dél-európai szövetségesét és kijelentette, hogy amennyiben a kínai

Huawei és ZTE szolgáltatásokat veszik igénybe, az veszélybe sodorhatja a felek között a titkosszolgálati és biztonsági adatok megosztását. A spanyol adminisztráció külpolitikai manőverezéséből tehát kitűnik, hogy Kínára kihívásként és lehetőségként is tekint és nem kíván egyik oldal mellett sem elköteleződni. Ehelyett egy **megfontolt**, az uniós érdekeket figyelembe vevő külpolitikát folytat az ázsiai óriással.

Portugália – három tűz között a luzitán ország

Spanyolországhoz hasonlóan **Portugália** számára is kiemelt jelentőséggel bír a Kínával való partnerség. Portugália egyre szorosabbá váló kapcsolata miatt azonban időről időre felmerültek aggodalmak az **Európai Unió** felől, amelyet a kormány igyekezett tompítani azzal, hogy a portugál-sino kapcsolatok teljes mértékben az **Európai Unió politikai és gazdasági keretei között fejlődnek** és szó sincs arról, hogy a Kínával való partnerséget Portugália az EU-val való kapcsolatai rovására erősítené. Spanyolországgal ellentétben Portugália 2018 novemberében egyetértési megállapodást is aláírt Kínával az Új Selyemútról.

Geostratégiai szempontból a **Portugália-USA-Kína** háromszög egyik legérdekesebb vetülete a **Sines-i kikötő** kérdése, amely Portugália legnagyobb kikötője. A portugál adminisztráció 2019-ben írt ki tendert egy új terminál építésére, amely jelentős kapacitásfejlesztést irányozott elő és amelyet a portugál kormány bevonna az Új Selyemút égisze alá. A kikötőfejlesztéssel kapcsolatos eseményeket ugyanakkor az USA is élénken figyeli, a projekt ugyanis hatalmas üzleti lehetőségeket rejt magában. Spanyolországnál élénkebb diskurzus folyik az Egyesült Államok és Portugália között az **5G hálózat fejlesztésével kapcsolatban**. A vita az elmúlt hónapokban odáig fajult, hogy az amerikaiak felhívták arra Portugália figyelmét, hogy **választania kell a szövetségesei és Kína között**.

A négy mediterrán ország összességében tehát nyit az eurázsiai együttműködés és Kína felé, kívánatosnak tartják a gazdasági kooperációt Pekinggel, **a mozgásterük** azonban **nem egyforma**. A két nagyobb állam, **Olasz- és Spanyolország** méretüknél fogva a nyugati szövetségi rendszer fontos tagjai, így **Kínához való közeledésük minden esetben hamarabb „megkongatja a vészharangot”** Washingtonban és **Brüsszelben**. A két kisebb szereplő, Görögország és Portugália eközben előrébb tudott lépni a kínai kapcsolatok elmélyítésében.

„Szerkesztett formában megjelent a Napi.hu oldalon 2021. március 26-án.”